

Trst in okolica Tržaška.

(Konec).

Preiskava zastran dogodkov meseca julija l. l., ki ni še dognana, pokaže, — to se upamo že danes trditi, kor so nam reči natanko znane — pokaže, da so okoličani naj manj zakrivili one dogodke, za katerih voljo je bilo mesto tedne in tedne v strahu in skrbch, in kateri so primorali mnoge tujce in domačine, da so mesto zapustili in daleč od tod varnosti iskali; pokaže se, da so okoličani sploh le svojo dolžnost storili. Mesčanom ni v okolici nihče nagajal, okoličane pa so v mestu še več dni po rabuki kakor divje zveri preganjali in zasramovaje jih in grdo z njimi ravnaše iz mesta ščevali. V okolici se ni nikdar motil mir in red, akoravno se je večkrat po tisuč in tisuč okoličanov zbralo; v mestu so pokalo petarde, nedolžne ljudi so očitno zasramovali ali jih po grozljivih pisnih strašili, tako, da je bilo treba, da se nektera postopja ponoči močno patrole varovale.

To okolnosti, ki smo jih do sedaj omenili, pa še tudi druge so napravile okoličane, ki niso imeli nikakega upanja več, da jim bodo mestna gosposka kodaj pravična ali da se kodaj ozro na pritožbe njihove, — da so sklenili, prositi ministerstvo, naj bi se okolica od mesta odtrgala in se osnovalo za okoliške občine posebno županstvo. To peticijo, ki se je na 20 točk opirala, so podpisali vsi deželni poslanci (6) in župani v okolici. Med pritožbami v tej prošnji je tudi ta ona, da mora okolica, ktera spada, kakor je znano, k naj manj rodovitnim deželam našega cesarstva, kjer se človek skoz in skoz boriti mora z neugodnimi elementi, da si le za silo kaj živeča pridela, enake davke plačavati, kakor bogato mesto, in da plačuje naj manj 100 tisuč goldinarjev nepostavne vžitine (daca), kar je zoper postavo od l. 1859. Tem pritožbam ne more nobeden nepristranski človek nič ngovarjati. Ravno ta-

ko resnično je, da potrosi municipi naj več del dohodkov iz okolice za mesto in le malo na korist okolici." Na to navaja „Reform“ tisto slovenskim štataljem že znano točko iz peticije okoličanske, iz ktere se razvidi, za kakšne mestne potrebe, namreč, da morajo okoličani svoj v potu obraza zasluženi denar plačevati (n. pr. za gledišče, sprehajališča itd); po tem nadaljuje tako: „Znubiti, da nektore pritožbe okoličanov niso popolnoma v temeljene in da so prenapete, gotovo je pa, da ni municipi za nje tako skrbel, kakor bi moral z ozirom na bremena, ki jih nosijo, ter da se je ravnalo z njimi, kakor da bi bili le misera contribuens plebs (uboga davke plačujoča drhal).

Tej krivici se je pridružil, kar je nekaj časa, tudi še sed italijanskih prenapetežev, kateri imajo celo v municipiji svoje zastopnike, in ki drugo (boljše) mestno starešino z razuzdanimi govori, z demonstracijami po ulicah, s petardami, grozljivimi listi in vsakoršnimi drugimi pomočki terorizirajo (strašijo). Še konec lanskega leta je municipi okolično stražo zaradi koristnega njenega prizadevanja za vzdrževanje javno varnosti, miru in reda očitno pohvalil, in razločno izrekel, da samo okoličanov služba v tem oziru kaj zdaja, — a letos so jih, rekeli bi, prav izobčili, pod prepoved deli, ter dolžijo jih celo kopice mnogovrstnih krivic. Vse to so si nakopali ubogi okoličani zlojalnim svojim obnašanjem nasproti prizadevam labonskim in s tem, da so vdani cesarju in državi, da ljubijo narodnost svojo, svoj jezik, in svoje šege in navade.

Slovinci v okolici Tržaški tirjajo ločitve od mesta, za to, kor od njega niso upati in pričakovati ne morejo; kajti zdaj gospoduje v Trstu stranka, videl in tujih življov sestavljena, ktera meri na to, da bi združila Trst z Italijo. Občine v okolici hočejo skrbeti same duševne in telesne svoje potrebe, hočejo se oskrbovati same, nočejo, da bi jih kdo tlačil, ampak želó biti samosvoja, samostalna (autonomna) občina. One so pa

Podlistek.

Prepir in mir
med bahači.

(Pustna štrauba).

„Prečuden sem zaklad“, tak' osel riga,
„Sem čvrstih nog, mi rep od zadej šviga;
Na cente nesem, znam pa tudi h krati
l-á, i-á prav miloglasno brati.“

„Eh kaj nek bledeš!“, zdihne mu lisica,
„Prismoda si, le jaz sem zvita tica;
Ko grem u vas, da zalo cibke snubim,
Vsa sveta sem, dokler jih ne oskubem.“

„Je res takó!“ kokaš zakokodaka,
„Hinavka druga težko ti enaka;
Jaz takšna ne, jaz sem odkrita stara,
Ko znesem jajce, vé že vsaka para.“

„Moj hram“, zakruli rilec, „jaje ne nesc,
Blagá pa tol'k, da pód nad njim so trese,
'Mam bôh, salame, krače, klobasice,
U skrinji tudi sladke krvavice.“

„Eh čmu vse to?“ mu žaba čvrsto kvaka,
„Sem majhna s'cer, pa skočim kakor spaka;
Vsa čista sem, oprana vsa do vrha,
Jaz ne smrdim, ko ti, presneta mrha.“

„Se ve. da“, blekne kozel, „jaz sem krasen:
Mi brada je gosposka, plajše tud' takšen,
Me kinčata rogá ko kralja krona,
Mi strma skala je namesti trona.“

„In jaz“, pristavi pav, „sem ko kraljica,
Prot' meni cunja je usaka tica,

Le zamet nosim, č'lo zlató me greje,
Pred mano skoraj solnce otemneje.“

„Jaz, purman, pa sem tega-le tolesa.
Vozarim se brez hlapca in kolosa,
Rudečo-modro-belo 'mam pa šviglo *),
Zatorej vsak Sloven'c mi žvižga: živio!“

Ko sliši lev to govorce puhle,
Strašno zatuli: „Tího, grde muhe!
Le jaz sem krep'k, prekrasne pa postave,
Le jaz sem kralj, vi plju'c ste le narave!“

Prepir ta-lé še dolgo nek je trajal,
Vsak hvalil sebe, druge pa je grajal;
Kar stopi golobica in zagode:
„Oj bratje vsi, naj sveti mir vam bode!“

„Dá, sveti mir nam bodi in ljubezen!
Brez ktere je srcé le bat želczen;
Naj prizanaša nam nse slabosti:
In družba naša bo le vir radosti.“

Mlad medved, ki na ples že dolgo čaka,
Zdaj brž za pal'co zgrabi ino skaka;
To videt' drugi vsi se zavrtijo,
Je smeh, in — kvant nikol' več ne trpijo.

Kar rekel sem, je pika le življenja,
Kakó da človek si množí trpljenja;
Med tem, ko sebi pisan venec spleta
Sosedu črti, mrvice mu 'zmeta

Zató Bog daj veselih nam medvedov,
In centov sto golóbič'nih napevov;
Kajt' slajše umetnije ni na sveti,
Ko — mir srcá in mir z ljublmi imeti.

Jos. Furlani.

tudi zmoglo, biti same za se, in po državnih postavah imajo pravico, zahtevati autonomijo. V materialnih okoliščinah ni okolica nič odvisna od mesta; ali za mesto bi bila ločitev velika nesreča. Okolica je tisti okraj, iz kterega dobiva mesto živeža; okolica daje mestu delavce katerih neobhodno potrebuje. Okoličani imajo v svoji oblasti vse višave, s katerih nad mestom gospodujejo; oni so monarhiji sprednja trdujava proti naprej siloči italijanski deželolakovnosti.

Začniti od Soče, ki je danas naša meja proti Italiji, poleg Julskih Alp in Save, v Istri, na Kranjskem na južnem Koroškem in Stajarskem, na Hrvaškem, v Slavoniji in po vsi Dalmaciji živi na milijone med sabo sorodnih Slovanov, ki so dandanes že vsi zavedajo svoje narodnosti in svojih pravic, kateri so nočejo dati vpreči pod tuji jaram, in kateri se držó gesla: Enake pravice za vse. Vse južni del srednje Evrope je polom slovanstva, in na Kranju, ki je kakor pred-ali obmestna plan (glacis) Julskih Alp, prebivajo sami Slovani, kiso to puščavo v rodovitno zemljo spreobrnilí. Že mnogo stoletij so bili s Tratom v eno občino združeni, delili so z mestom veselje in žalost, bili so mestu zvesti, dokler ni začelo puščati v nemar svojega položaja kot glavno tržišče avstrijske monarhije—danas je vse drugače in mesto je tisto, ki je prvo pahnilo od seba okolico in vzbudilo dualizem, kateri se bo dal težko več poravnati. Ako se hoče, da bo to mogoče, mora mesto okolici bistvenih privolitov ponuditi, mesto ne sme več delati z okoličani, kakor s Holoti (suznimi), ampak mora jim biti pravično ter pravičnim njegovim zahtevanjem zadostiti." — Tako Šušelka-ova „Reforma.“

Ogled po svetu.

Is Celja. V tiskovni pravdi „Slov. Naroda“ je vrednik g. Tomšič za nekriivega spoznan. Šlo je za sestavek „Tujčova pesa“ v štov. 73 od 22. sept., v kterem je hotelo videti državno pravičnost namero spodbujati in ščuvati ljudi k sovraštvu proti nemškemu narodu in nemški duhovščini in tvoj pregrešek po § 302. Razprava je trajala od 9. do čez poldne. Vrednik je zahteval slovensko razpravo; dovolilo se mu je tudi, da se sme po slovenski zagovarjati; ali, ker niso znali ne drž. pravdnik ne sodniki dobro slovenski in so se bili namenili vsi po nemški govoriti, govoril je po nemški tudi on.— Drž. pravdnik je tirjal za gosp. T. dva meseca ostre ječe in 50 gold. kazni in 100 gold. izgube na kavciji. Pridrjal si je pravico pritožbe na višjo sodnijo.

V Parizu v „college de France“ bo razlagal letos slavnoznaní francoski učenjak, profesor slovenske književnosti, Lud. Legor, slovestvo jugoslovanskih plemen, torej tudi slovensko. Dr. Bleiweis mu je poslal po želji g. dr. Rački-ega mnogo potrebnih bukev tje; tudi iz Gorice eue.

Is Trata, 20. jan.—r. se piše „Slov. Narodu“: Pretskle dne se je vršila tista znamenita sodnijska preiskava, katero je napeljal vladni komisar, magistratni uradnik, g. Bratič, zoper barkolsko čitalnico in g. Cegnarja. Obravnava je bila v slovenskem jeziku, ker so zatoženci tako zahtevali. V zatožbi je g. Bratič trdil, da se je čitalnica nepostavno odprla, da ni imela dovolitve poklicati udov skupaj, da niso bila potrjena pravila itd.; pozabil pa je pristaviti ta modri mož, zakaj pri tacih okolinostih ni ravnal po postavi in prepovedal skupščine. G. Cegnarja je tožil zaradi njegovega govora, kterega, kakor je sam rekel, ni umel! Preiskava je do pike dokazala, da je bilo vse, kar se je v čitalnici godilo, postavno, da se nobeden ni v ničem zagrešil, razen—g. Bratiča, kateri še vstati ni hotel pri živiočlicih na cesarja. O tem gospodu utegnem Vam še marsiktero lepo povedati.

Našo okolico je živo rodoljubje popolnoma prešinilo. V nedeljo se je zopet slovesno oprla nova kmečka čitalnica v Skednji. Ljudstva je polno skupaj privrelo, če tudi je bila huda burja; navdušenost je bila velika, red najlepši. Ko so rojanski čitalničarji šli na to slovesnost, žvižgali so jim pri kavani „Chiozza“ v Tratu zbrani Labi; čitalničarji pa so zaklicali:

„Živio!“ razvili prapor in šli mimo njih svoj pot. *) V nekterih dneih se odpre čitalnica v Koloniji, tržiškem predmestju, na dunajski cesti, 10 minut hodá od tržiške čitalnice. Tudi v Boljuncu in na Brežini jih bomo kmalu imeli. Kmečko naše ljudstvo je v reanici izvrstno ljudstvo.

— Pripoveduje se (v Gorici), da včeraj, 28. t. m., o 6. u. zjutraj je zaželo goreti v nekem magazinu na kolodvoru Tržiškem.

Državni zbor.

Glavno delovanje zbornice poslanske je zdaj v odsekih. Iz javnih občnih sej imamo povedati to-le: Posl. Groholski je bil uni dan ministerstvo poprašal, ali in kedaj misli predložiti na obravnavo resolucijo zbora gališkega (zarad ktere je bil pretoklo jecani tak hrup in zavoljo ktere ni bil šel cesar v Galicijo). Minister je odgovoril nekaj dni potem, da ministerstvo ni dolžno, takih reči zboru predložiti. Na to je nasvetoval posl. Ziemialkovski v seji 26. t. m., naj bi se sklenilo, da zbor ministerstvo povabi, da mu resolucijo na obravnavanje in sklepanje predloži. Radovedni smo, kako se ta stvar razploče. **)

Za zbornico gospojako je imenovalo Nj. vel. šo 20 novih udov.

Vnanje države.

Sklepe konferencije Pariske je nesel v imenu vseh pooblaščenov 21. t. m. grof Valevski v Ateno, da jih tudi grška vlada potrdi in sprejme. Zdaj mora biti že tam; ali bodo imeli pa tudi grški ministri silo odgovoriti, kdo ve? — Gospodje diplomati pri konferenciji so štrono zdaj tako zmedli, da ima mala, pa predrzna Grčija vojsko in mir v svojih rokah.— Pripravljane na vojsko po vsem jutrovem je zdaj ko prej več ali manj očitno. Turškemu sultanu je ponudil namestni kralj Egipški 50 tisoč mož.

Italija. V parlamentu v Florenciji morajo ministri marsikako grenko požreti zaradi tega, da so vpor zoper davek od melje silona (z vojaki) zatrlí. Vendar pa je bil konec zadovne debate dovolj ugoden ministerstvu: pristopil je zbor z 207 glasovi zoper 157 na dnevni red, kar pomeni totiko kot: Kar je bilo, je bilo.

Španjsko. Volitve za državni zbor (kortes) so po vsem kraljestvu opravljene; velika večina je takih poslancev, kateri bodo za to glasovali, da bi Španija še na dalje—ne republike—ampak kralja za vladarja imela. Pa kakšnega? to bo zopet trd lečnik; težko ga dobjijo brez državljanske vojske, ker se bodo stranke vsaka za svojega ljubljenca trgale.

Amerika. V Št. Frančišku v Kaliforniji so osnovali ondašnji Slovani čitalnico; osnovatelj je Iv. Fr. Radovič iz Kotarskih Bok v Dalmaciji. Opravilnik čitalničin, kateri pošilja tje knjige, časnike itd., je g. Pavel Šteić, stud. medicinar na Dunaji.

*) Prišli se peca iz Rocela, Rojane, Barkole in Dolina z zastavami; pokali so možarji; vsak zbraah je bilo kakih 500. — Predsednik je nasrdnil napred presv. cesarja; po trikratnem odgovoru z „živio“ je igral godba cesarsko pesem. „Med tem, ko je godba igrala himno, piše „Primorec“, smo skozi okna občudovali veličastni prizor na zakalu morskem.— Od burje razkačeni mahoviti valovi so ploskali ob skalovje brega tako neusmiljeno, da bi bil človek lahko mislil: valovi v svoji jasi uskanjajo cele Primorje zdrobiti, vendar njih ljulost se zlomi na trdnih stenah slovenske zemlje, i razporejcu zginete spot v morja globini! Ta prizor v naravi nas je združene v divarni spomenjal, da, dokler se jednodušno pogajamo za jedno isto stvar, ni nobene sile, ktera bi mogla naše terjatve zatreti—i, če nam pretije sovražni naval, da jih hočemo odbijati hladnokrvno, ter se jim postaviti z ono srčnostjo nasproti, kakor stene stare naše zemlje razburjenim valovom.“ Beseda, ki se je po tem pričela, je bila dober temelj prihodašim veselicam v novi čitalnici Skedenjski.

**) Govori se, da zdaj Poljaki samo izpolnjenje 4 toček svoje resolucije zahtevajo: Ta so: a) Izloči naj se iz vsah dohodkov dežele Galicije—toliko denarja, kolikor ga je preudarjenega za vse potrebe gališke; ta denar naj se izroči deželnemu zboru v Lovu, da bo on sam stroške preračunoval; b.) deželna vlada v Galiciji ima biti odgovorna za gospodarenje s tem denarom; c.) sprejme naj se v ustavo ta deloča, da ima biti eden ministrov vselej Poljak; d.) napravi naj se za Galicijo posebna viša sodnija (in to, da bo raba poljskega jezika v sodnijski zagotovljena.)

Dopisi.

V Tominu *) 22. januarja 1869. — e. Naša Čitalnica je imela 19. t. m. drugo besedo, h kateri je prišlo veliko ljudi iz cele okolice, med drugimi naši sosede, vrli Volčani. Tudi veliko duhovnov so se vdeležilo te veselice, koja se je po programu izvrstno vršila.

Deklamovale ste gospodična Zanutova "Milim stranam", zložil Okinski, in gospodična Modrojanova "Tožeče drevo", zložil L. Sveteo Zagorski, izvrstno.

Naši pevci so peli novo česko pesem "Na Krkonosih", napev Travacovskega, in še drugo slovensko pesmi z znano izurnostjo.

Krona vsi veselici pa je bila igra "Župan."

Predstavljalci so bili v Krajski narodni obleki in so kaj dobro igrali; posebno hvale vredni so gosp. Rojic, župan, gosp. Andrejčič, Janoz, in gospodična Oblakova, Anička. —

Po besedi je bil ples, pri katerem smo videli tudi nekoliko maskeri.

Pri tej priložnosti naj še povem, da si je ukupila čitalnica nov glasovir, kakorčen se najde gotovo v malo čitalnicah, in tako se morejo pevci pod vodstvom gosp. učitelja Feigol-na lože učiti in bo čitalnici mogoče bolj pogostoma veselico z manjšimi stroški napraviti, posebno plose, brez katerih so v Tominu nobena veselica še misliti ne da. **)

Glasovir velja 400 gold. —

Iz okraja goriškega 25. t. m. (Čestni odbor.) V saboto nismo prehodili št. Petersko-Dornberške ceste, kakor smo se bili namenili, ker je 3 odbornikov manjkalo. Kar se nas je zbralo, pa vendar nismo bili zastopj skup; pogovarjali smo se zastran naprave proučarja. Preračun zdaj v prvo narediti pa ni lahka reč. Če bi hoteli naložiti doklad, za vso popravo, ker jih je po vseh naših skladovnih cestah treba, ne bi bilo zadosti 100 odstotkov. Odborniki preveč čutijo težnavadnih davkov, ko da bi hoteli ljudstvu še to breme na enkrat naložiti. Ne bo drugači torej, ko da se poprej nar silnejše na nar koristnejših cestah popravi in v ta namen majhen doklad naloži. Plačavavci davkov bodo v troje razredov razdeljeni. Sicer pa manjka proučarju in odboru podlogo, ker ni o. k. okrajna gospodarska ni cestne donarnice, ni družih reči še izročila (upamo pa, da se to v kratkem stori.) Izvedeli mora tudi odbor, ne le koliko davkov ves naš okraj, ampak tudi koliko vsaka občina plačuje, zato, da bo moč, ker se misli po treh razredih ***) naklad naložiti, splošni znesek na vsako cesto po pravični meri porazdeliti.

En odbornik.

Domači novičar.

(Prvo tiskovno pravdo v Gorici) ima "Domovina" Toži jo gospod Jernej Troha, začasni učitelj pri sv. Jakopu (Rena nova) v Trstu, zaradi dopisa "Na Pečinih" (na Tominskem) v listu 45. od 6. novembra 1868 v predelku "Postano". Ta dopis je odgovor na sestanek "Ein unverschämter Landpriester" v predelku "Mittheilungen aus dem Publikum" v tukajšnji "Görzer-Zeitung" oč 22. sept. l. l. šte. 76. Vrednik je tožen, da ni hotel sprejeti Tr-a-inega popravka k dopisu s Pečin. V ostalem se pritožuje g. tožnik menda zaradi razčlenjenja časti. 25. t. m. je bil vrednik povabljen pred preiskovavnega sodnika na zaslišanje.

*) Pisanje in izgovarjanje "Tuma", ki se zdi gosp. dopisniku pravilnejše nego Tomin, je in ostane napačno; napačna je tudi izgovarjava tega imena iz "toma". To dokazovati, bilo bi predolgočasno. Samo toliko bodi tukaj omenjeno: Tujci, Lahji in Nemci, izgovarjajo v imenu Vašega trga črko l; od kod so jo neki dobili? So jo li oni (tujci) imenu vsilili? Ni verjetno. Marveč smerno misliti, da so tujci domačine, Slovence, slišali ime svojega kraja z l-om izgovarjati: Tlmia, Tolmin ali Talmia. Ta l pa izgovarja Slovenec kakor u tedaj Tomina; od tod obrušena oblika To- ali Tumin (prinas krog Gorica: Tumin). Nar boljše pisava bi bila brez dvoma še zdaj Tolmin; ali, ker je težko pravo koreniko te besede najti, držimo se vsi enako in dosledno navadnejše pisave Tomin. — Tudi v imenu Boyce bi moral biti l; kajti nahajamo ga v lat. Ampelium, v lašk. Plezzo, v nemšk. Flitsch. Tujci so morali v prvotni obliki slovenskega imena l slišati; če ne, kako bi si ga bili umislili? Brž ko ne se je glasila nekdanja oblika Beder (s peloglasnikom ali visokim é v deblu, Bog si ga vedi). Domači izgovarjajo dandanašnji Béc, s tako kratkim é, da se malo loči od polglasnika.

**) Res no ?

***) To nam ni prav jasno.

Vr.

Vr.

Vr.

(Gosp. dr. Jožef Defacis), poprej državni pravdnik v Gorici, kar je nekaj časa pa pri o. k. deželni sodnji v Trstu, je postal svetovavec ondanjše deželne sodnje; (naslov in značaj deželnega svetovavca je imel še takaj v Gorici). — Državni pravdnik pri imenovanju sodnji v Trstu je imenovan pravdnik rovinjski g. Pavel Šbiš.

(V bolnišnico milosrdnih bratov v Gorici) je bilo leta 1868 sprejetih 486 bolnikov (od poprejšnjega leta jih je bilo ostalo 64). Ozdravljenih je bilo 392. Umrlo jih je 55, neozdravljenih 8, takih, da se jim je vsaj kolikor toliko pomaglo 51. Za to leto je ostalo 54 bolnikov. Operacij (da so jim kaj rezali) je bilo 65. Med vsemi umrlimi je naj več takih, ki so imeli tuberkulo na plučih, za temi naj več za plučno votico in vled nje za sušico. Še umirajočih so prinesli v bolnišnico 5 itd.

(Čudno zimo) imamo. Po nenavadni toploti meseca decembra (vled ktere je v nekem vrtu v goriškem predmestju Podturnu v prvi polovici tega meseca ena jousenska hruska do navadno debelosti zrasta, in to na drevesu, ki je oktobra ovetlo) je nastopil zdaj mraz, kakoršnega ne pomnimo (kar se stopinj na gorkomeru tiče) od leta 1829/30. Celo nenavadno je, da bi padlo v Gorici živo srebro nižje, ko 7 stopinj pod ničlo; preteklo nedeljo 24. t. m., zjutraj smo imeli — 8 do 8 1/2. R. naslednje dni po 6 — 5. Ipava je zmrznila čez in čez; čudno je, da je na Soči le pri krajih malo ledu, v tem ko navadno že, kadar je — 7° R., po mestih čez in čez zmrzno. Sicer pa so ljudje več trpeli mraza v petek in saboto zaradi burje, dasi je bilo manj stopinj mraza, nego naslednje dni pri nižem stanu gorkomera.

(Že spet iskavni list.) Deželna sodnja v Trstu opominja po "Osserv. Tr." vse urade, ktere to zadržava, naj bi pripeljali v preiskovavni zapor g. Ant. Tabaj-a iz št. Lovrenca pri Muši, zidarskega mojstra v Gorici, zaradi motenja javnega miru.

(Pazi davek v Gorici). V prvih 3 tednih t. m. je bilo naznanjenih pri magistratu že 360 pesov, za ktere se bo plačeval novovpeljani davek (po 4 gl. na leto. — Lep pomoček mestni kasi!)

(Za maščika poseveda) sta bila v nedeljo 24. t. m. tukajšnja bogoslovca IV. tečaja, gg. Ant. Červ in Leonard Šton.

(Vodnikovo besedo) napravijo letos goriški gimn. dijaki v nedeljo, 31. t. m., v Solkanu. Program kaže marsikaj novega.

(20 tisuč za Predelsko železnico) Mestno starešinstvo goriško je sklenilo: Mesto Gorica ponuja po mestnem starešinstvu 20.000 goldinarjev tistemu društvu, ktero prevzame speljanje železnične črte čez Predel v Gorico, s tem pogojem, da ima biti kolodvor (stacija) v mestu. Izplačati se ima obljubljeni iznos v 4 letnih ratah začevši od tistega časa, ko se bodo dela pričela. Teh 20 tisuč pa ponuja mesto kot donesek za odkupovanje zemljišč v obmestju. Živilo starešinstvo goriško! Ni li to krasen zgled drugim občinam po Goriškem in zlasti županijam Sočke in Ipavske doline? Dovolj je bilo že besedi zastran "Predéla", zdaj treba — djanj! Predélska črta ima mogočnih nasprotnikov, kteri si na vso moč prizadevajo, obrniti železnico na Potablo. To ne sme biti. Župani, starešinstva! zdramite se! Ponudite tudi vi, kolikor premorete, in sicer, kakor Gorica, na račun odkupnine za zemljišča vaših okolie, koder ima iti železnica. Saj ste nekteri že leta 1864 to obetali. Ne mislite, da kaj to pomaga, če obečate kak majhen znesek. Zrno k zrnu pogača, saj veste. Toda to, koliko obljubite, ni glavna reč; važnejše je to, da se odločite za kak donesek, bodi kakoršen koli. To bo imelo veliko moč na državni zbor, kteri bo našo železnico v kratkem obravnaval. Kar vi ponudite, bo kakor vinar uboge žene v evangeliji; več bo tehtal, nego milijoni bogatinovi. — Prihodnjič morda kaj več o tej stvari.

Terminologija v novi postavi

zastran posilnega združevanja občin.

Omenili smo v posl. listu, da nam je došel s Tominskega dopisa zastran uradne slovenske prestave te postave. Dopisnik toži med drugim, da je, kakor žali-

hog skoraj vse natančno prestave nemškega izvirnega teksta, za naše ljudi nerazumljiva. Po nikakem mu ne gre v glavo, da bi imel vsak prestavljač pravice, kakor se mu spoljubi, nove besede kovati, ne gledé na umetno besede, ki jih je upotreboval njegov prednik in ki so se že vdomačile. Po tem nastaja med prostimi ljudmi strašna zmešnjava. Predno navedem besede, nad katerimi se g. dopisnik spodtika, naj povem uokaj o prestavi goriškega občinskega reda od 7. aprila 1861. Pregledali so slov. prestavo tega "reda", vedno primerjajo jo italijanskemu in nemškemu tekstu tri izvedenci, dvoje naj izvrstnejših slovenskih juristov, katerih eden je tudi jezikoslovec, in nekdo drugi, ki je v slovenskem jezikoslovju dovolj iznajden. Gledalo se je zraven natančnosti na umovnost in bilo jim je posebno mar za to, da bi se ustanovila onkrat za vselej pravilna, pa ob enem popularna terminologija. Dasi ni prestava tako gladka, kakor bi lahko bil izvornik slovenski, vendar ima dokaj dobrega. Občinska postava mora se spremeniti ljudem v kri in meso; poznati morajo natanko pomen vsacega umetnega izraza. Zato so posnete uar važnejše umetno besede po starodavnih navadah naših ljudi, in to vsasih brez ozira na dotično nemško ali italijansko besedo. Tako se je n. pr. v poljala stara slovenska beseda "županija" za "Orts-gemeinde", in dosledno "župan" "županstvo." Za "Gemeinderath" ne "občinsko svetovavstvo ali svet", ampak "starešinstvo", (kteró besede se tudi "Dom" dosledno drži); kajti "odbornik", "svetovavec" in kaj vem, kaj, so našim ljudem in reči sami ne priloga tako, kakor globokopomenljiva beseda "starešina." In pa kako častljivo se glasi "starešinstvo"! Žalibog, da so v družih slovenskih deželah drugo besede rabili. Da se nemških besedi ne smemo do zadnje črke držati, podaja se nam iz tega, ako pomislimo, kako neumna je n. pr. beseda "Orts-ali Lokalgemeinde", kar ima pomeniti, če treba, 5-6 vasi v eno občino (županijo) združenih. Kaj je to "Orts-"? Nar boljše je bilo torej, ogniti se je, in poprijeti se lepe stare, ljudem priljubljene "županija", s kateró se bližamo nekako tudi južnim bratom Hrvatom. — Po tem ovinku prestopimo zdaj zopet k novi naši postavi od 20. dec. l. l.

Prestava te nove postave ima za "Orts-gemeinde" "krajna občina", kar pomenja lahko tudi "občino pri kraji". Pa to bi še morda veljalo o eni vasi, ki je sama za se županija; kaj pa, če je 3-5 vasi skupaj? kateri je tisti kraj, ki daja občini ime "krajna"? Za "Verwaltungsrath" (§. 99. O. R.) se nahaja "okrbstveno svetovavstvo" na mestu "gospodarski svet" itd. itd. H. koncu pristavlja naš dopisnik še te gotovo resnične besede: "Take prestave, ki so ljudem nerazumljive, ali ki jih zaradi ustanovitve, vsak hip drugačne terminologije motijo, so našim nasprotnikom nar močnejše orodje, češ, da so le nekteri prenapeteži, ki hočejo imeti vse slovensko; ljudstvo da nič ne razume in za nič ne mara." Naši braveci so spominjali, še tega, kar smo v poslednjem listu iz Dolenja povedali. R.

Gospodarske stvari.

Pozimske misli umnega gospodarja.

Spis. P-aki.

Narava sama nam veleva, naj z jesenjo končamo trudapolno leto, ter, zvršivši en krog naših del, naj se pripravimo, prestopiti v novo dobo poljskih opravil. Spodobi se tedaj, da se vrnemo z duhom v pretekli čas ter preudarimo, kako smo gospodarili; smo li obračali v svoj dobiček podeljene nam darove, in, ako nismo razumno ravnali, kako nam je v prihodnje delati, da si naklonemo večjega dobička. — Kajti, ako hočemo Slovenci stopiti v vrsto omikanih narodov, a ne —tudi gledé omike — ostati vedno podlaga tujčevi peti, moramo naj prvo skrbeti za materialno blagostanje; saj ni prave veljave brez blagostanja, ki se množi z omiko, a omika zopet se širi z blagostanjem. Omika in blagostanje—edina srebro veljave—ste tedaj tako tesno zvezani, da ni obstati eni brez druge.

Lansko gospodarsko leto je v resnici izjemno, menda v celem veku (? edino, da bi nam bil Bog pokazal tako očitno svojo vsegamogočnost. Ku smo bili kmetovalci skoraj obupali, obudil je Bog našo setev; v začudenje vseh je začelo ravno bilatvo iz cele moči poganjati, tako, da nam je skoraj iz ničla še precej dobro letino dal. Neskončna Mu hvala! Pa poglejmo, kako smo mi dobrote v svoj dobiček obračali! Preobširno bi bilo, ta vse veje gospodarstva omeujati; zato naj spregovorim samo nekaj besedi o sadjarstvu in vinarstvu, ker to sta glavni žili našega blagostanja, na kateri moramo skrbljivo paziti.

Ravno v preteklem letu nam je sadje obilno urodilo, mnogim lepim dnarcev naklonilo;—pa marsikteremu bi bilo še več vrglo, ako bi bil s preudarkom delal. Breskev n. p. je bilo toliko, da se je le za plemenite vrste (zlahne sorte) kaj prejelo, navadno niso se kupa imele, kajti še pot v mesto so ni za nje splačala. Ali je prav, da se z Božjim darom—umom—tako dela? Kaj potrebuje zlahno drevesce morebiti več dela, boljše in več zemlje, nego navadno? Sadjerejci, vam ni znano, ali ste morda že pozabili, kar priporočuje neumrli naš rojak M. Vertovec v svojem sporočilu? Kje je še kateri nevednož ali kratkovidnež, ki bi se upal trditi, da si ni vresničilo njegovo (Vertovčovo) prerokovanje? Ako bi ga bili sluhali vsi Ipavci in Brici, ter po njegovem modrem nasvetu le zlahne breskve sadili, koliko več dnarjev ne bi bilo prišlo samo letos v našo deželo? Koliko breskev in drugega sadja se je—rekel bi—potratilo brez vsake koristi; ali ne bi bilo pametneše, lupiti jih, posušiti pa za zimo shraniti, ter jih spraviti v denar? Kako lahko pa dobro se prodajo n. p. suhe češnje, rslive in drugo sadje, sleheren dobro ve.

Modro so začeli ravnati Brici s češpljami. Ne, da bi bili sirove po 3 do 4 goldinarje cent prodajali, otrebili olupili pa posušili so jih, ter take po 26 do 30 gold. prodajali. Res lep razložek pri tako malem delu, katero so večji del stare ženske in otroci opravljali. — Z olupki, potem ko so marsikakšen bokal dobrega slivovca skuhal, so pa svinje redili a kosti v lekarnico prodajali. — Tako so razumno vse v prid obrnili. Nisem ališal nobonega Brica, da bi se bil tega dela kesal; temuč sleheren je ves zadovoljen s prisluzenimi novci iz Gorice domu korakal. — Ta napredek veselo pozdravljamo, ter želimo, da bi kmetje tudi drugod, kjer je obilno češpelj, tako ravnali v njih lastni prid.

Borsni kurs 27. t. m. Metall. 61:20; narodno posojilo 66:90; London 121:40; adžjo srebra 119:—; cekini 5:72.

Leterijske številke. V Trstu 23. t. m. 84, 73. 34, 60, 39.

Žitna cena v Gorici: Pšenica po 2 gold. 50 kr.; (sold.) do 2:50 (goriški kaznanik); turčica 1:48 do 1:54; ječmen, delan 2:90 do 3; nedelan 1:80; fižol 2:10 do 2:30; ajda 1:35; oves 1:35 do 1:40; bela turčica 1:45.

Listnikom. Gosp. P. P. v Kr. P. Le nadaljujto sastavek, prosim; kakor ste se namenili; polle pa, kakor se Vam bo zdelo primereno. — O drugih rečeh pismeno.

Oglasnik.

Služba uradnega služabnika pri tukajšnjem poskuševališči za svilstvo je na ponudbo. Letna plača znaša 300 goldinarjev a. v.; imel bo tudi stanovanje brezplačno.

Kdor želi to službo dobiti, mora znati govoriti slovenski, italijanski in nemški ter mora biti zveden v murvoreji.

Prošnje z vsemi potrebnimi izkazi in spričevali naj se oddajo do konca februarja t. l. pri podpisani direkciji.

V Gorici, 25. januarja 1869.

Vodstvo poskuševališča za svilstvo v Gorici.